

> Retouradres Postbus 40225, 8004 DE Zwolle

TenneT TSO B.V.
T.a.v. Omniplan Nederland B.V.
Dhr. [REDACTED]
Atoomweg 50
3542AB UTRECHT

Rijksdienst voor
Ondernemend
Nederland

Postbus 40225,
8004 DE Zwolle
mijn.rvo.nl

T 088 042 42 42
wnb@rvo.nl

Onze referentie
5190025784944

Kenmerk
WNB/2021/023A.toek

Bijlagen
3

Datum 8 maart 2022
Betreft Beslissing op aanvraag

Geachte [REDACTED],

Op 23 augustus 2021 heeft u een ontheffing aangevraagd. Ik heb uw aanvraag beoordeeld. In deze brief licht ik dit nader toe en leest u wat mijn beslissing is.

Inhoud aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op de realisatie van het project 'Pangeo survey HKwB' in de Noordzee. Het project betreft onderzoek van de zeebodem ter voorbereiding voor het aanleggen van de elektriciteitskabels Net op Zee Hollandse Kust West beta.

De werkzaamheden bestaan uit het gebruik van een Sub Bottom Imager (SBI, merknaam PanGeo) vanaf een schip met behulp van een GeoArm.

U vraagt ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.5, lid 2 van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het opzettelijk verstoren van exemplaren van de bruinvis (*Phocoena phocoena*).

Besluit

Ik verleen u voor de periode vanaf de dag van bekendmaking van het besluit tot en met 24 april 2022 ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.5, lid 2 van de Wet natuurbescherming voor zover dit betreft het opzettelijk verstoren van de bruinvis.

De overwegingen die ten grondslag hebben gelegen aan dit besluit worden in bijlage 1 toegelicht.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

- a. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soort en beschreven verboden handelingen verleend.

- b. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
- c. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die vallen onder de bevoegdheid van onze Minister conform artikel 1.3 van de Wet.
- d. Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft het plangebied voor de **realisatie van het project 'Pangeo survey HKWB'**, gelegen in de Noordzee, één en ander zoals is weergegeven in figuur 1 van het bij de aanvraag gevoegde rapport **'Soortenbeschermingstoets Effecten van Pangeo surveys Hollandse Kust West beta'** van 23 augustus 2021 (bijlage 2 bij dit besluit).
- e. De ontheffinghouder dient onverwijld contact op te nemen met het bevoegd gezag indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift b noodzakelijk zijn.
- f. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
- g. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en de bijbehorende brief op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.
- h. De ontheffinghouder dient, zodra de datum waarop de werkzaamheden zullen aanvangen bekend is, het bijgevoegde meldingsformulier volledig in te vullen en naar het bevoegd gezag te zenden.

Specifieke voorschriften

- i. U dient, met in achtneming van onderstaande voorschriften, de maatregelen uit te voeren zoals beschreven in hoofdstuk 3.1 van het bij de aanvraag **gevoegde rapport 'Soortenbeschermingstoets Effecten van Pangeo surveys Hollandse Kust West beta' van 23 augustus 2021** (zoals in bijlage 3 bij dit besluit).
- j. U dient een Acoustic Deterrent Device (ADD) te gebruiken aan het begin van elke surveydag. Na een stop van een periode langer dan 1,5 uur dient u de ADD ook weer te gebruiken. Uitgaande van een SBI-bereik tot 600 meter en een gemiddelde zwemsnelheid van 7,5 km/uur (bruinvis) dient u de ADD minimaal vijftien minuten in te zetten.
- k. De duur en het vermogen van de soft start dient zodanig te zijn dat bruinvissen de gelegenheid blijven hebben om naar een veilige locatie te zwemmen. U dient in het werkprotocol de duur en vermogen van de soft start te specificeren.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum
8 maart 2022

Onze referentie
5190025784944

Kenmerk
WNB/2021/023A.toek

Overige voorschriften

- l. De werkzaamheden en bovengenoemde voorschriften dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige¹ op het gebied van de bruinvis.
- m. U dient een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin bovengenoemde voorschriften. Alle betrokken partijen, met name de uitvoerenden op de projectlocatie, dienen van het werkprotocol op de hoogte te worden gesteld.
- n. Indien blijkt dat de in de ontheffing gestelde termijn niet voldoende is om de werkzaamheden waarop de ontheffing betrekking heeft uit te voeren, dient u direct een verzoek tot verlenging van de ontheffing in te dienen. Dit voorkomt onnodige vertraging van het project.

Bezwaar

Als u het niet eens bent met deze beslissing, kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief digitaal of schriftelijk een bezwaarschrift indienen. De datum bovenaan deze brief is de verzenddatum.

Een digitaal bezwaarschrift kunt u indienen via mijn.rvo.nl/bezwaar. Als u schriftelijk bezwaar wilt maken, stuurt u het ondertekende bezwaarschrift naar de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, postbus 40219, 8004 DE Zwolle.

Vermeld in uw bezwaarschrift in ieder geval onze referentie, het briefkenmerk en de datum van de beslissing waartegen u bezwaar maakt. U vindt onze referentie en het briefkenmerk in de rechter kantlijn van deze brief.

Meer informatie

Heeft u nog vragen, kijk dan op onze website mijn.rvo.nl. Of bel ons: 088 042 42 42 (lokaal tarief).

Met vriendelijke groet,

De Minister voor Natuur en Stikstof,
namens deze:

Robin Nieuwenkamp
Teammanager Vergunningen Natuur Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

¹ Onder een ecologisch deskundige versta ik een persoon die ecologisch advies verstrekt of werkzaamheden begeleidt op het gebied van habitats en soorten en die schriftelijk aantoonbare ervaring en specifieke ecologische kennis heeft.

Bijlage 1: Overwegingen Wet natuurbescherming

Instandhouding van de soort

Artikel 3.5, lid 2 Wet natuurbescherming

De bruinvis (*Phocoena phocoena*) komt algemeen voor in het Nederlandse deel van de Noordzee en aangrenzende kustwateren. Veelal worden de dieren alleen of in kleine groepjes waargenomen, soms worden groepen van enkele tientallen dieren waargenomen. De Nederlandse bruinvissen zijn onderdeel van de algemene populatie in de zuidelijke Noordzee en er vindt migratie plaats naar Britse en vermoedelijk ook naar Duitse wateren.

De meest recent gepubliceerde telling is die van 2019. De totaalschattingen van het aantal bruinvissen varieerde tussen 2012 en 2017 van minstens 40.000 tot meer dan 75.000 dieren (Geelhoed et al. 2020; Geelhoed and Scheidat 2018). Tellingen laten zien dat er grote variatie is tussen jaren. De Staat van Instandhouding voor bruinvissen is aangepast in 2019 naar gunstig (Factsheet europa.eu).

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soort tot een minimum te beperken stelt u maatregelen voor zoals beschreven in hoofdstuk 7.4 van het bij de aanvraag gevoegde **rapport 'Effecten van Pangeo surveys Hollandse Kust West beta'** van 23 augustus 2021.

Om de negatieve effecten te minimaliseren voor de bruinvis worden de volgende maatregelen voorgesteld:

- Toepassing van een ADD (Acoustic Deterrent Device) met een bereik van minimaal 500 meter gedurende de werkzaamheden. Deze ADD wordt stilgelegd als de werkzaamheden voor een periode van meer dan 4 uur wordt stilgelegd en aan het eind van de werkdag.
- **Toepassing van een gesimuleerde 'soft start' bij het uitvoeren van de geofysische surveys.** Waarbij met toenemende energie geluidsimpulsen worden uitgezonden.

De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. Er moet echter nog wel wat gespecificeerd worden om ervoor te zorgen dat de dieren echt tijd genoeg hebben om weg te komen. Ter aanscherping heb ik hiervoor in de ontheffing aanvullende voorschriften opgenomen.

Functionaliteit onderzoeksgebied

In de herfst is de bruinvisdichtheid rondom de Hollandse Kust (als leef- en foerageergebied) 0,444 individuen/km², in de winter is de bruinvisdichtheid in de maanden november en december ongeveer 1,6 individuen/km² en in de maanden januari en februari ongeveer 2,24 individuen/km². Om het verstoord oppervlak per dag te berekenen is rondom het gescand oppervlak van 3,42 hectare (0,03 km²) de verstoringscontour getrokken. Dit leidt tot een verstoord oppervlakte van 1,51 km² per dag.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum
8 maart 2022

Onze referentie
5190025784944

Kenmerk
WNB/2021/023A.toek

Wanneer een bruinvis gedurende een moment van een dag verstoring ondervindt en het gebied verlaat wordt ervan uitgegaan dat de bruinvis dezelfde dag niet meer terug komt in het gebied.

1 uur aan werkzaamheden levert dan dezelfde verstoring op als bijvoorbeeld 4 uur aan werkzaamheden, aangezien de bruinvissen in beide gevallen wegzwemmen zodra de werkzaamheden beginnen en ze niet terugkomen naar het gebied later op de dag.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum
8 maart 2022

Onze referentie
5190025784944

Kenmerk
WNB/2021/023A.toek

Het optimale gehoorbereik voor bruinvissen bevindt zich tussen 100 kHz en 140 kHz (Kastelein et al., 2010; Southall et al., 2019). In het Kader Ecologie en **Cumulatie wordt uitgegaan van mijding vanaf 140 dB re 1 $\mu\text{Pa}^2\text{s}$, TSS vanaf 164 dB re 1 $\mu\text{Pa}^2\text{s}$ en PTS boven de 179 dB re 1 $\mu\text{Pa}^2\text{s}$** voor impuls-onderwatergeluid als gevolg van heien (Heinis et al. 2019). De Pangeo SBI zendt frequenties tussen de 2-14 kHz uit bij een hoek van de 36° en heeft een primair niveau van 240 dB// μPa re 1 m (en een efficiënt niveau van 190 dB// μPa re 1 m). Wanneer de SBI impulsgeluiden uitzendt is het worst-case bereik van de verstoringstraal 580 meter rondom het schip.

Hoewel de kans op effecten (waaronder het optreden van tijdelijke gehoorbeschadiging) op een individu zeer klein zijn, kan verstoring door dit project in combinatie met andere projecten mogelijk wel leiden tot wezenlijke effecten op populatieniveau. De kans hierop is onderzocht in het Kader Ecologie en Cumulatie (KEC). In het rapport '**update Cumulatieve effecten van aanleg van windparken op zee op bruinvissen**' uit 2019 is de impact van alle Net op Zee projecten cumulatief beoordeeld om te bepalen of de effecten op de bruinvispopulatie acceptabel worden geacht. In de Soortbeschermingstoets die voor het ontwerpbesluit van Hollandse Kust West beta is opgesteld is dan ook getoetst aan de in het KEC aan het project toegekende bruinvisverstoringdagen.

Geelhoed, S. C. V., and M. Scheidat. 2018. "**Abundance of Harbour Porpoises (*Phocoena Phocoena*) on the Dutch Continental Shelf, Aerial Surveys 2012-2017.**" 61: 127-36.

Geelhoed, Steve C. V., Nicole Janinhoff, Sander Lagerveld, and Hans Verdaat. 2020. *Marine Mammal Surveys in Dutch North Sea Waters in 2019.*

Kastelein, Ronald A., Lean Hoek, Christ A. F. de Jong, and Paul J. Wensveen. 2010. "**The Effect of Signal Duration on the Underwater Detection Thresholds of a Harbor Porpoise (*Phocoena Phocoena*) for Single Frequency-Modulated Tonal Signals between 0.25 and 160 KHz .**" *The Journal of the Acoustical Society of America* 128(5): 3211-22. doi: 10.1121/1.3493435.

Southall, Effects Brandon L., James J. Finneran, Colleen Reichmuth, Paul E. Nachtigall, Darlene R. Ketten, Ann E. Bowles, William T. Ellison, Douglas P. Nowacek, and Peter L. Tyack. 2019. "**Marine Mammal Noise Exposure Criteria: Updated Scientific Recommendations for Residual Hearing Effects.**" *Aquatic Mammals* 45(2): 125-232. doi: 10.1578/AM.45.2.2019.125.

In het KEC zijn 486 dagen gereserveerd voor de geofysische surveys van het kabeltracé van Hollandse Kust West beta. Er zijn 229 dagen nodig voor het kabeltracé en er resteren dus nog 257 dagen. Als er volgens de verwachtingen 48 verstoringdagen worden gebruikt voor de survey blijft dit binnen het limiet van 486 dagen.

De gunstige staat van instandhouding van de bruinvis komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Andere bevredigende oplossing

Het windpark Hollandse Kust (West beta) levert het 700 MW aan elektriciteit. Dit is evenveel als 700.000 Nederlandse huishoudens jaarlijks gebruiken. Dit maakt een verdere transitie van huishoudens richting duurzame energiebronnen mogelijk. Zodoende wordt geconcludeerd dat door het opwekken van duurzame windenergie als gevolg van Hollandse Kust (West beta) voor het milieu wezenlijk gunstige effecten worden behaald. Voorafgaand aan de aanleg van de bijbehorende elektriciteitskabels dienen SBI-metingen te worden verricht op een locatie nabijheid van het wrak de Baloeran. Het SBI van Pangeo wordt hierbij gezien als het enige geschikte toestel voor de beoogde survey, omdat dit de opdrachtnemer ook in staat stelt om niet-magnetische objecten op te sporen. Daarnaast geeft het voldoende detectiediepte en voldoende detailniveau om het gewenste resultaat te bereiken.

Voor de elektriciteitskabels Net op zee Hollandse Kust (west Beta) is een uitgebreide integrale effectanalyse uitgevoerd waaruit is gebleken dat de ligging van de kabels zoals deze nu gepland is het beste alternatief is op gebied van milieu, techniek, kosten, omgeving en toekomstvastheid (**volgens het rapport 'Net Op Zee Hollandse Kust (West Beta) - MER Fase 1 Deel A - Definitief' uit 2020**).

De survey is daarmee gebonden aan deze locatie. Andere locaties voor de kabels zouden er daarnaast niet voor zorgen dat bruinvissen ontzien worden, aangezien de bruinvissen in de gehele Noordzee voorkomen.

Op basis van bovenstaande concludeer ik dat er geen reden is om aan te nemen dat er bevredigende alternatieven beschikbaar zijn voor het project met aanmerkelijke voordelen, of dat het project aanmerkelijk nadelen kent ten opzichte van alternatieven vanuit het oogpunt van verstoring van beschermde soorten.

Belang

U heeft ontheffing van verbodsbepalingen aangevraagd op grond van het belang **'de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten', zoals genoemd in artikel 3.8, lid 5, sub b van de Wet natuurbescherming.**

De geofysische survey is nodig voor de aanleg van de aansluiting van windpark Hollandse Kust west Beta. In dit windpark wordt 700 MW aan windvermogen gerealiseerd. De hoogspanningsverbindingen waarvoor de kabel survey nodig is, zorgt voor het transport van de energie naar het vaste land.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum
8 maart 2022

Onze referentie
5190025784944

Kenmerk
WNB/2021/023A.toek

Er zijn andere opties zoals de conversie van de elektriciteit naar waterstof via een offshore elektrolyse-station. De keuze voor de conventionele manier is op dit moment de meest efficiënte, zowel energetisch als qua klimaateffect, en waarschijnlijk voorlopig de meest kosteneffectieve manier

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum
8 maart 2022

Onze referentie
5190025784944

Het aanleggen van windparken is belangrijk om klimaatverandering tegen te gaan. De energieopwekking met behulp van fossiele bronnen leidt tot uitstoot van onder meer het broeikasgas CO₂. Te veel CO₂ is een belangrijke oorzaak van opwarming van de atmosfeer en daarmee samenhangende klimaatverandering. Door over te schakelen op windenergie, wordt de CO₂-uitstoot verlaagd en wordt klimaatverandering tegengegaan. Met het ondertekenen van het VN-klimaatakkoord van Parijs moet de uitstoot van broeikasgassen in 2030 met 49% verminderd zijn ten opzichte van 1990. De aanleg van windparken op de Nederlandse Noordzee draagt bij aan deze reductie van de CO₂-uitstoot.

Kenmerk
WNB/2021/023A.toek

Daarnaast is het aanleggen van windparken belangrijk vanwege het opraken van fossiele brandstoffen waardoor Nederland steeds meer energie uit het buitenland moet halen. Door zelf duurzame energie op te wekken, wordt Nederland minder afhankelijk van de import.

Gelet op het voorgaande ben ik van oordeel dat het belang **'de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten'** voldoende is om de negatieve effecten op de bruinvis, die als gevolg van de uitvoering van het project zullen optreden, te rechtvaardigen.